

VÅLERENGA HISTORIELAG - vi tar vare på fortiden for fremtiden

nr. 2 - 2016
19. årgang

MER GAMMELT ENN NYTT

Tilværelsen på
Kampen - ny bok

side 11

Matutdeling på
Etterstad

side 4

God sommer!

Medlemsmøte/filmkveld tirsdag 6. september kl. 19.00 - se side 15

Fotoutstilling 15. og 16. oktober - se side 11

Av Even Haugseth

Riktig god sommer, og vel møtt til høsten!

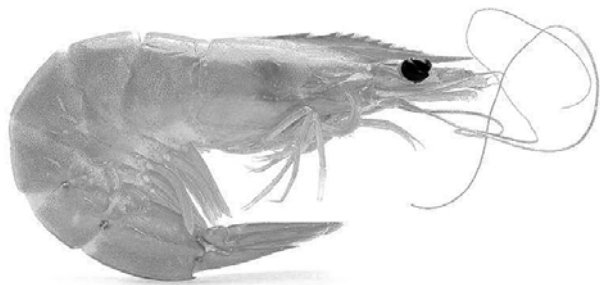
Tenk at det er sommer igjen. Tiden går så alt for fort. Siste medlemsblad kom ut ved påsketider, og nå må dere få høre fra oss igjen før mange stikker avgårde på sommerferie. Vi tenkte det måtte passe med et sommerbilde fra harde 30-åra på forsida. Bading var da som nå, viktig sommerstid. Som dere ser, har badeantrekket forandret seg en smule.

En liten oppsummering om hva som har hendt siden forrige blad, hører med. I april hadde vi medlemsmøte nummer to for i år. Da hadde vi besøk av både Vålerengen pikekor og Leif Gjerland.

Vi kjente dem igjen fra tidligere, og gjensynsgleden var stor, for det kom mange på møtet denne vårkvelden. Etter nydelig sang fra koret, fortalte Gjerland fra sin siste bok om hovedstaden. Det ble et virkelig interessant foredrag om de forskjellige periodene i byens utvikling. Han er så flink til å fortelle, og det var en engasjert forsamling tilstede. Stor takk for en flott kveld!

I mai er det så mye annet som skjer, så da valgte vi å holde det stilt. Kalendergruppa hadde sitt første møte om neste års utgave av kalenderen vår. Den er det greit å være tidlig ute med. Fotoutstillingsgruppa hadde sitt første møte for å forberede høstens store begivenhet hos oss. I år går den av stabelen midt i oktober, og vi har tatt med en liten oversikt over temaer bak i bladet.

Selveste 7. juni var viet Etterstad. Denne bydelen har jo jubileum i år, og tenk at det er 70 år siden Etterstad sa farvel til Aker kommune og ble en del av Oslo. Det var to år tidligere enn resten av Aker. Dette hadde vi planlagt nøye, og osloguide Jane Ennis tok oss med på tur over Etterstad. Hun er god på Norgeshistorie, og klarte å flette sammen hendelser med stor betydning for landet med mer lokale ting på denne kanten av byen. Frammøtet ble formidabelt, og vi gir Facebook en del av skylda for det. Turen ble avsluttet med et besøk i kolonihagen som ligger helt inntil Vålerenga. Der ble vi tatt godt imot av Kari Folvik, som også hadde sørget for en kaffetår eller annet drikke og litt å bite i. Mange benyttet anledningen til å spasere litt rundt i den flotte hagen og hilse på flittige folk der. Vi takker så mye for at dere var rausere med driksen til kveldens fortellere, så da fikk de litt ekstra for at de sto på for oss.

Nå er det sommerferie snart, og vi håper at dere har glede av å få dette bladet og lese om Vålerenga.

I september er det medlemsmøte igjen den 6. september. Etter det vi vet i skrivende stund, ser det ut for at vi satser på film denne kvelden. Det ble såpass vellykket sist, så vi prøver det igjen.

I oktober blir det som nevnt, fotoutstilling, og i november har vi medlemsmøte. Dere hører fra oss igjen før disse arrangementene.

Da vil jeg på vegne av historielagets styre få ønske dere alle en riktig god sommer. Vi håper på godt frammøte også på høstens aktiviteter.

Forsidebildet:

Sommer og sol på Lindøya i 1930-årene. Gudrun Ekstrøm, nr. 2 fra venstre, med venninner i datidens badedrakter. Foto: Oskar Ekstrøm. Vi takker Wenche Ekstrøm for at vi får bruke bildet.

Vi har fått et hyggelig og oppklarende leserbrev fra Rune Aschim. Det var han som tipset oss om at Federalen som ble omtalt i forrige medlemsblad, var kommet hjem til byen. Han kommer med en oppklaring om det som ble skrevet i det bladet.

Han skriver:

Bilen har stått i Danmark i 50 år, men den ble aldri restaurert. Et andelslag har kjøpt den tilbake og vil bevare den. Mange husker den fra sine guttedager. Da kom den kjørende rundt i Oslo med murstein fra Hovin teglverk. Den er også sentral i spillefilmen "Gategutter", hvor hele handlingen foregår i Gamle Oslo. Bilen restaureres nå på dugnad i et lokale i Trondhjemsveien, og vi startet den opp nylig etter 50 års hvile. Den skal fortsatt være matt og i godt bruksskikk. Antagelig ender den opp på en bedriftsutstilling på Løren, hvor den har fraktet murstein til de største byggene fra 30-årene.

Filmen fra 1949 kan sees på YouTube:

[vhttps://www.youtube.com/watch?v=txYkzvOIUYQ](https://www.youtube.com/watch?v=txYkzvOIUYQ)

Han anbefaler dere å se filmen som er en fantastisk tidsreise.

Vi takker Rune for tilbakemeldingen.

Frode Andreassen har lånt oss dette bildet av Federalen.

En scene fra filmen.

Har vi din riktige e-postadresse?

Historielaget ønsker så langt det er mulig, å sende ut påminnelser til dere medlemmer om møtene og arrangementene våre samt andre aktuelle ting om Vålerenga. Det er ikke snakk om å dynte dere ned med e-post.

Vi har allerede e-postadressene til mange av dere. Er du en av dem som aldri får slike henvendelser fra oss? Da kan det hende at vi ikke har din riktige e-postadresse. Send i så fall en e-post til oss på: leder@valerenga.org. Hvis du får e-post fra oss innimellom, behøver du ikke foreta deg noe som helst. Takk!

Hilsen Styret

Matutdeling på Etterstad under krigen

av Terje Paulsen

Sølvi Bråthen har gledet oss tidligere med sine besettende ord i medlemsbladet om da tyskerne tok Vålerenga skole, og kastet lærere og elever ut i en dramatisk livssituasjon.

En slik eldre- men særdeles sympatisk og kunnskapsrik dame fra Vålerenga – er det svært viktig å opprettholde den gode kontakt med, og forleden fortalte hun meg enda en historie fra krigens dager - hennes barmhjertige håndsutrekning til fangene som befant seg i den tyske fangeleiren på Etterstad. En handling fra ca. 12 år gamle Sølvi og hennes venninner som gjorde meg så imponert.

Ved frigjøringen var det ca. 78200 krigsfanger i Norge: 75000 fra Sovjet, 1600 fra Polen og ca. 1600 fra Jugoslavia. De var fordelt på ca. 400 leirer av varierende størrelse. Byantikvaren har funnet spor etter 57 tyske leirer, spredt over byen, men det er få synlige spor etter dem. Det som er bevart, er det som ble tatt i bruk etter krigen av Forsvaret eller andre. Den største, Forsyningsleir Grorud eller "Nachshublager Nyland", besto av 154 bygningsnumre. 7 av by-

ens skoler ble rekvirert og hovedsakelig brukt til soldatforlegning. Rundt flere av skolene bygde de brakker. Rundt Vålerenga skole var utbyggingen størst, med åtte brakker. Det er anslått at bortimot 40000 nordmenn ble arrestert av tyskerne eller NS under okkupasjonen. Norske politiske fanger havnet i leire eller fengsler i ulike deler av landet under varierende forhold. Fengslene var drevet av tyske eller norske instanser.

Fangeleiren på Etterstad husker svært mange av oss som flyttet inn i blokkene på Etterstad i årene etter krigen, og selv husker jeg de to brakkene som enda ikke var revet da vi flyttet inn julen 1949. Der fant vi gamle illeluktede fangeklær, sølepytter og råtne køyer. Det var ca. 380 krigsfanger i leiren på Etterstad.

Sølvi Bråthen forteller:

- I fangeleiren på Etterstad var det i hovedsak østeuropeiske krigsfanger. Min mor hjalp meg og mine venninner med å lage mat til krigsfangene, men vi var ikke sammen med min mor under utdelingen av mat. Mor laget alltid lomper som hun pakket inn i papir. Da vi kom ned til gjerdet, sto det fanger der, og vi leverte dem maten gjennom gjerdet. Det hendte tyske vakter sto og stirret på oss, og noen av dem tok maten og kastet over gjerdet i irritasjon. Noen av vaktene var hyggelige og lot fangene få beholde maten vår. Jeg var sammen med noen få venninner på min alder, 11-12 år gamle, som var med på matutdelingen.

Da jeg spør Sølvi om de var redde, svarer hun: - Å, nei, aldri! Selv i mørket ruslet vi langs gjerdet og så etter fanger som skulle ha maten vår, og vi var ikke redde for de tyske vaktene. Selv de som ble sinte når vi kastet inn maten, var vi ikke redde for, de kastet jo bare maten ut igjen til oss. Det var piggrådgerde. Noen ganger måtte vi kaste lompepakene over gjerdet, og noen ganger under gjerdet, hvis det gikk. Mor smurte alltid noe godt på lompene som gjorde dem velsmakende. I tillegg til maten de fikk av oss, hadde vi også laget pakker med nyttige ting i, som vi vet de ble så glade for.

- Vi så oss ut en fange om gangen, slik at det ikke skulle bli en større gruppe bak gjerdet som ville gjøre at vaktene reagerte og ble sinte og kastet maten ut igjen. Den tiden hadde vi ikke tilgang til skolen vår, for Vålerenga skole var jo tatt av tyskerne. Vi hadde undervisning i parken, i Kjølberggata og flere steder.

- Vi fortalte aldri på skolen til lærere eller elever at vi drev med denne matutdelingen. Det kunne jo skape problemer. Jeg var 9 år da jeg begynte på skolen, og rundt 10 da jeg begynte med matutdelingen til fangene. Min far var så flink og satte parseller med lomper i hagen vår, akkurat som poteter. Vi leide også en liten parsell på Røa, hvor vi dyrket poteter. Jeg var der en dag med min far, og jeg bar på en bøtte. Et skudd traff den bøtta jeg bar, og den ble slengt ut av hendene mine og potetene ble kastet opp i lufta. Min far ble redd og løftet meg opp og løp avgårde. Jeg forsto ikke hva som hadde skjedd, og det var mørkt da det skjedde.

Tusen takk til deg og venninnene dine, Sølvi, som bidro til at de stakkars

utsultede krigsfangene fikk den store glede gjennom matutdelingen deres!

Da jeg spurte henne hva annet hun hadde holdt på med i svunne tider, fortalte hun også dette: - Jeg var tante på en feriekoloni som het Hudøy på begynnelsen av 50-tallet.

(Der var jeg, Terje Paulsen, plassert et par ganger på 50-tallet sammen med nabo Terje Bjølmer og broder Rolf. Se Mer gammelt enn nytt nr. 2, 2013.)

- Mange gutter var det på Hudøy feriekoloni, og de kalte meg alltid for «tante søta»! Ja tenk det kalte de meg. Og ropte: - Hei, tante søta til meg hver gang jeg kom. Min oppgave var å følge barna ut til feriekolonien, og så var jeg der i 2 måneder, altså i hele skoleferien, og så fulgte jeg dem hjem når oppholdet var over. Jeg var også på en annen feriekoloni på Dal ved Eidsvoll som «tante».

- Det var ca. 80 gutter på sovesalen, og de bråket skikkelig da de skulle legge seg. Men en gang sa jeg at jeg skulle ut for å treffe noen etter at de hadde lagt seg, og da var de enige om å være stille for ikke å forstyrre meg.

- Mine oppgaver var å smøre mat til alle de 80 gutta, og så måtte vi re opp sengene, og passe på dem så de ikke skulle bli borte om kveldene. De hadde jo ikke lov til å gå ut om kveldene. Bestyrerinnen på Hudøy var jo temmelig streng, så gutta syntes det var godt at de hadde «tanter» som var hyggelige og strenge.

- Jeg fikk den jobben på Hudøy feriekoloni grunnet en annonse i avisen som jeg søkte på. Jeg hadde ikke noe å gjøre den gang, og jeg var jo så veldig glad i barn. Jeg ble tatt i mot med åpne armer på Hudøy, og det var veldig hyggelig der. Jeg hadde mitt eget fine rom i 2. etasje på Hudøy.

- Vi «tantene» var jo bare noen unge jenter i tyveårene som det hendte var på «vift», og en gang hadde vi avtale om å treffe noen gutter der i fritiden vår. Dørene var stengt, så vi måtte fire oss ned langs veggene i laken som vi bandt sammen.

- Ja, Terje», sier Sølvi. - Tenk at du var på Hudøy som barn. Kanskje jeg klappet pent på deg og sa: Terje, nå må du sove!

- Det var jo noen som var lei seg, og som ville hjem til mamma. Vi brukte båt sammen med alle gutta fra Oslo til Hudøy.

- Tenk at vi begge var på Hudøy, Sølvi, sier jeg. - Jeg som barn og du som «tante». - Ja, da kalte du meg helt sikkert tante Sølvi!

Sølvi Bråthen med et ungdomsbilde av seg selv i hånden.

Redaksjonen benytter anledningen og sender en stor takk til Sølvi for at hun deler sine minner fra Vålerenga med oss, og til Terje som bidrar med historier til medlemsbladet vårt. God sommer til dere begge!

Mer gammelt enn nytt nr. 2, 2013

Oslos elleve byer

Medlemsmøte tirsdag 12. april

Leif Gjerland tok salen med storm.

av Håkon O. H. Engh / foto: Bjørn Granlund

Det er bare en ting å si om kveldens frammøte; stinn brakke! Da Even Haugseth ønsket velkommen til årets vårmøte, hadde anslagsvis 110 (+) personer funnet plass i menighets-salen.

Først fikk vi et hyggelig gjensyn og gjenhør med 17 godt voksne piker fra Vålerengen Pikekor. De åpnet med «Bruremarsj fra Møre», fulgte opp med to ganger Beatles, engelsk og irsk folke-sang og «Kom mai du skjønne, milde», før de brakte oss tilbake til bryllupet på Møre. Applausen var vel fortjent.

Kveldens kåsør var også en «gammel» kjenning. Forfatter og Oslo-historiker Leif Gjerland var nok en sentral årsak til det store frammøtet. Denne gangen fortalte han levende og spennende fra sin siste bok «Oslos elleve byer». Med dette mente han ikke at Oslo bokstave-lig består av elleve byer, men sikta først og fremst til hvilke utviklingsfaser byen har vært og er inne i.

Det begynte med «MIDDELALDER-BYEN». Basert på Snorre Sturlasons nedtegnelser markerte Oslo sine første 900 år i 1950. Seinere utgravinger viste imidlertid at Snorre tok feil, og tusenårsjubileet kom allerede i år 2000. Takk og lov for at ikke vi mennesker blir hundre år eldre på bare femti år. Byens betydning økte da kongen flytta

til Oslo, og kristninga av landet førte til at det nye bispesetet for det østafjel-ske også ble lagt her. At kongen valgte Oslo, var mer eller mindre tilfeldig. Det kunne like gjerne ha blitt Sarpsborg, som var omtrent like stor. Gadd vite om fredrikstadfolk hadde likt at nabobyen var hovedstad. Ville de fortsatt ha brukt det optimistiske ordspråket «det år'nær sæ'», eller hadde de overtatt særpinge-nes håpløse «det nøttær'nte»?

Så fulgte «RENESSANSEBYEN», da kong Christian IV etter den «ørtende» bybrannen beordret den flyttet til et tryggere sted inntil Akershus festning. Husene skulle bygges av mur og ha gla-sert takstein, for å beskytte både mot nye branner og de farlige svenskene. Bare de geistlige, skolen, hospitalet og de fattige fikk fortsatt bo i det gamle Oslo. Kongen mente kanskje at det ikke var så viktig med dem? Han satt i København og planla det hele uten å bry seg om topografiske forhold. Kartet stemte ikke med terrenget, men protes-ter var nytteløse.

Gjerlands navn på den tredje byen var «FORSTADEN». Kun rike fikk bo i

den planlagte byen, Christiania, men de trengte jo tjenere, arbeidsfolk, håndverkere og tilgang på varer av alle slag for å holde sine hus og forretning-er i gang. «Plebsen» som fylte disse oppgavene måtte finne seg husly utafor bymuren. De første bosettingene kom langs Strømsveien, den gamle hoved-veien inn mot byen, og etter hvert fulgte tettbygde kvartaler med stort sett dårlige, trangbodde og usunne bo-liger. Vaterland, Pipervika, Grønland og Bergfjordingen ble de første forstedene.

Så fulgte den fjerde byen; «HOVEDSTA-DEN». Etter fire hundre år med Køben-havn som rikets hovedstad bestemte riksforsamlingen på Eidsvold at det heretter skulle være Christiania. Som en liten provinsby med husdyr vandrende rundt i gatene, manglet den imidlertid alle fasiliteter for å fylle oppgaven. De styrende organer måtte leie husrom. Pengemangel gjorde bygging av egnete lokaler til en langtekkelig prosess, men etter hvert kom det meste på plass.

«BORGERBYEN» ble den femte byen. Ingen velstående borgere av Christia-nia hadde tanke for å slå seg ned på

tjukkeste bondelandet, men da slottet ble bygget langt utafor byen, gjorde de akkurat det. De kjøpte løkkene rundt og inntil den nye kongeboligen. For å sikre verdige omgivelser ble tomtene belagt med strenge og detaljerte byggeklausuler. Brødrene Homan kjøpte store områder og bygde et stort antall ulike hus. Salget gikk tregt, inntil den store bybrannen i 1858 kom til unnsetning. Den plutselige bolignøden snudde markedet, og husene i det som ble hetende Homansbyen gikk unna som varmt hvetebrød.

By nummer seks: «ARBEIDERBYEN». Nysgjerrig på det engelske industrieventyret som fulgte etter oppfinnelsen av spinnemaskinen «Spinning Jenny», reiste Adam Hjort og danskfødte Knud Graah i 1845 til Manchester. De lukta straks penger, og dette ble begynnelsen til spinneri- og veveriindustrien langs Akerselva. Snart fulgte også andre bedrifter. Energien kom fra vannfallene i elva, kun fordi det var billigere enn kullet som ble brukt i England. Miljøvern ble ikke «hot» før bortimot 150 år seinere. Den nye industrien trengte mye arbeidskraft, og snart var tusener sysselsatt langs elva. Christiania ble Europas hurtigst voksende by. Noen få tusen innbyggere da det startet ble til 230.000 i 1899.

By nummer sju: «LYS- OG LUFTBYEN». Christianiakrakket i 1899 stoppet all

privat boligbygging. Da bygginga kom i gang igjen, var det kommunen som sto bak. Ingen andre våget. Erfaring hadde vist at lys og luft hjalp mot tuberkulose, som var meget utbredt i de usunne arbeiderbydelene. Dette ble en rettesnor for den kommunale boligbyggingen, og de første boligkompleksene ble bygget etter de nye idealene på Tøyen og Sagene.

Den åttende byen, «DRABANTBYEN», ble neste steg. Nå skulle man bo utenfor byen. Aker ble derfor innlemmet i Oslo for å gi plass til gigantiske byggeprosjekter, først og fremst i øst. Drabantby, husbank, borettslag og dugnad ble velkjente begreper. Etterstad ble Oslos og Norges første drabantby, og OBOS var byggherre. Da undertegnede flytta dit fra tjukkeste sentrum som femåring i 1949 lå det på bondelandet. I dag er Etterstad for lengst innhenta av byen.

By nummer ni, «Monsterbyen»: Snart overtok teknologien utviklinga, og bare den satte grenser for hvor høyt det kunne bygges. Det fantes nesten ikke arbeidsplasser i drabantbyene. Alle måtte pendle til og fra jobb. I 1960 ble bilsalget frigitt, og alle som hadde råd til det skulle ha egen bil. Resultatet var trafikkaos, og kaoset fødte mange gigantomane planer. Disse ville bl.a. ha jevna Vålerenga med jorda, men heldigvis ble ikke planene realisert. Å få

den hurtig voksende trafikken gjennom bydelen vår var som å få plass til åtte liter vann i et firelittersspann, så Strømsveien, ble endelig lagt i tunnel.

Den tiende byen, «Rehabiliteringsbyen», kom som en reaksjon mot monsterbyen. En omfattende byfornyelse og gentrifisering fant sted. Lys og luft skulle igjen slippe til. Solidaritet og samhold skulle gjenopplives fra sin nesten skinnødde tilstand. Symbolet som er blitt stående igjen i ettertida er bildet av kong Olav V på trikken.

Vi lever nå i den ellefte byen, «Endringsbyen». Fjorden tas tilbake (her våger undertegnede seg igjen frampå med et eget synspunkt, nemlig at «bar-koden» på tvers av intensjonene er blitt et grelt eksempel på det motsatte»). De gamle industristedene og bygningene langs Akerselva tas i bruk til boliger, skoler, kulturinstitusjoner etc. Hovinområdet vokser fram som en ny bydel.

Gjerland fikk velfortjent applaus. Det blir spennende å se hva som blir den tolvte av Oslos byer. I tusen år har vi gjort det meste med byen vår, bortsett fra å bygge i marka. Det er å håpe at vi lærer av historien og sparer den til kommende generasjon av Osloborgere.

Tradisjonen tro ble kvelden avslutta med vafler, kaffe og prat ved bordene.

Vålerengen pikekor.

Tirsdag 7. juni

Bydelsvandring på Etterstad

av Håkon O. H. Engh / foto: Bjørn Granlund

Allerede tjue minutter før frammøtetid kl. 1800 var plassen foran T-banestasjonen på Helsefyr stappfull av forventningsfulle «bydelsvandrere», og stadig flere strømmet til for å være med osloguide Jane Ennis på Etterstadsletta. Even Haugseth ønsket velkommen til over 300 nysgjerrige. Vi er vant til godt frammøte ved våre medlemsarrangementer, men dette overgikk alt. Formann Even lurte på hva som skulle til for å bli arrestert for oppvigleri og forstyrrelse av ro og orden på offentlig sted. Reisende med T-bane og buss måtte brøyte seg gjennom mengden. Vi må bare håpe at ingen av dem kom for seint hjem fra jobb og handling.

Vålerengas nære nabo Etterstad er nevnt allerede i biskop Eysteins jordebok fra 1390. Navnet kommer av mannsnavnet Eitill + stadr. Boka nevner også gården Volin, eller våre dagers Vålerenga. Kirken var den største jordeieren den gangen. Før reformasjonen i 1536 eide den på det meste hele 70% av all jord og rikdom. I områdene ved Etterstad var det åtte mindre gårder, som etter hvert ble slått sammen til fire. I tillegg var det to større gårdsbruk, Volin og Valle. Den gangen gikk Oslos bygrense ved porten til Volin.

Fordi «de fine» i byen ikke ville ha sølet, lukta og ubehaget ved å ha byens rettersted i nærheten, ble dette først flytta til Galgeberg seinere til Etterstad. På den tida hadde man tre store folkefo-

rlystelser; marked, tivoli og henrettelser. Den siste og blodigste halshugginga på Etterstad fant sted 19. april 1864, da skarpretter Samson Isberg svingte øksa over Fredrich Wilhelm Priess og Knud Fredrick Christian Simonsen, som hadde rana og drept en «bonde i by'n» og senka liket i fjorden. 5000 skuelystne overvar henrettelsen. Bønder og vognmenn tjente noen ekstra skillinger ved å selge ståplasser på vognene, hvor det var lettere å se øksa falle og hodene rulle.

I 1821 samlet kong Karl Johan 6000 soldater i den såkalte «lystleiren» på Etterstad, for å true Stortinget i spørsmålene om opphevelse av adelskapet og krigsskadeerstatninger etter Napoleonsskrigene, hvor Danmark/Norge uhel-

digvis var på feil side. Stortinget lot seg ikke presse, og kongen måtte gi seg.

Fra 1881 var det travbane på Etterstad, inntil Bjerkebanen ble åpnet i 1928.

Den første flyging i Norge fant også sted på Etterstad. Den 14. oktober 1910 gikk den svenske baron Carl von Cederström til værds med sin Bleriot-maskin, nesten identisk med den Louis Bleriot brukte til den første flygningen over den Britiske Kanal fra Frankrike til England året før og tok en tur over byen og Hovedøya. Det gikk nesten to år før Hans Fleischer Dons ble den første nordmann som fløy i Norge, da han lettet fra Gannestadjordet i Borre, svedde over fjorden til Øra ved Fredrikstad og landet ved utgangspunktet.

Etterstad hadde vært ekserserplass i årene 1795 til 1881 og var militær eiendom til Aker kommune overtok i 1922. Da tyskerne kom i 1940 gjorde de som Karl Johan og opprettet militærleir der, men det var ingen lystleir. Wehrmacht og SS holdt til der i fem hele år og bygde et stort antall brakker til forlegninger, lagre og verksteder. Det mest ulystelige var allikevel leiren for russiske krigsfanger med høyt planlegjerde og piggråd rundt. Fangene ble holdt som slavearbeidere under elendige forhold med sult og mye sykdom. Da de slapp fri i mai 1945 holdt beboerne i «Etterstadslottet» fest for dem, men returen til hjemlandet ble ingen fest. Det bar rett til nye slaveleirer. Når en sovjetisk soldat lot seg ta til fange istedenfor å dø i kamp, var det nemlig landsforræderi etter Stalins definisjon. Det er forresten pussig at undertegnede, som vokste opp i blokk 16 (seinere nr. 37) på Etterstad Nord fra 1949 til 1966, ikke hadde hørt navnet «Etterstadslottet» før jeg ble medlem av Vålerenga Historielag for 6-7 år siden. For oss het det «Gamle Ener'n» eller bare «Ener'n».

«Etterstadslottet» med 103 leiligheter ble reist i 1931, som det aller første OBOS-bygget. Flere blokker var planlagt, men ble aldri reist. Etter krigen var det imidlertid skrikende behov for nye boliger. For å skaffe egnete byggetomter ble Etterstad innlemmet i

byen allerede i 1946, to år før resten av Aker kommune, og her ble Oslos første drabantby reist. De fleste etterstadboerne kom fra det indre av Oslo og landdistriktene på Østlandet. Da de første flytta inn, sto fremdeles noen av «tyskerbrakkene» der. Fangebrakka bak blokk 16 ble revet våren 1950, men noen sto enda lenger. Seinere er det reist mange blokker i periferien av Etterstadsløtta, og merkelig nok har det store, grønne friarealet i midten fått stå i fred med sine flotte, gamle trær. La oss inderlig håpe at det får fortsette slik.

Det fantes flere store arbeidsplasser rundt Etterstad, slike som Kværner Bruk (1853-1999), Nitedals fyrstikkfabrikk på Grønvoll (1875-1967), Sætre kjeksfabrikk (1907-1967) og Nygaard teglverk (1890-1969). Den høye pipa på teglverket var en utfordring for de dristigste av gutta. Den ultimate manndomsprøven var å klatre til topps på de små utvendige bøylen av jern. Jeg konkluderte med at det var bedre å leve videre som en feiging enn å dø altfor ung og få et ærefullt ettermæle. Like ved teglverket lå også «sagflisa», en diger haug med sagflis som var populær å hoppe i. Det var ikke like populært for mødrene å få orden på klær som var stinne av halvmuggen flis. Og fytterakkern som det klødde, før vi fikk klærne av oss.

I Pionertida hadde de fleste allikevel jobb i byen, og måtte hver dag forflytte seg dit. Bare ytterst få hadde bil, så de aller fleste var avhengige av buss og trikk. Trikkerutene 6 og 16 hadde endeholdeplass helt nederst ved «Blåbua». Bare 20-30 meter fra endesløyfa lå den gamle sløyfa for Østensjøbanen, et minne fra tida da den var eiet av Aker kommune, som ikke kunne bli enige med Oslo Sporveier om en samkjøring. I mange år krangla de, før de endelig kom til enighet og knyttet linjene sammen.

Byvandringa ble avslutta i Etterstad Kolonihage, hvor Kari Folvik ønsket velkommen. Vi ble godt og gjestfritt traktert med kaffe og kaker, og de som ønsket det, fikk en guidet runde i det lille, lokale paradiset. Kolonihagen ble anlagt i 1908 og har i dag 88 parseller. Her dyrkes det blomster, urter, frukt, bær og grønnsaker, mens noen nøyer seg med grønt gress. Tomtene er bygsla fra kommunen, men hyttene er eide. Populariteten er stor og ventelista for å komme inn som hagekolonist er laaaang.

Hyggelige opplevelser har også en ende, men noen av oss trakk hygga ut enda et par timer med en sein og god middag på restaurant Haveli på Vål'enga.

Hei Sveis!

Bare for moro skyld!

Av Jåla J. Rattata

Her kommer det litt mimring om moter, og navn på hårfasonger, klær etc. opp gjennom mitt liv. Alle har antakelig helt andre og sine egne minner, alt etter alder, vennekrets og hvor man vokste opp.

Jeg måtte forklare det yngste barnebarnet mitt hva ransel og underbukse er. Det heter bare sekk og truse i hennes verden. Det har vært gøy å tenke litt tilbake. Jeg har sikkert glemt en masse. Hva husker du?

Det heter at håret er kvinnens pryd, og når sant skal sies har vi gjennom alle år spandert både omsorg, penger og ofte lidelser for oppnå en fin frisyre. Netter med hodet fullt av harde stikkende hårruller var langt fra en fornøyelse. (Var det noen som sa at man må lide for skjønnheten?) Hvis du er en av dem, som jeg har vært, som har prøvd å følge moten opp gjennom årene kjenner du kanskje igjen noen av disse hårnotene? Farah Diba-frisyre, Audrey Hepburn- og Jeanne d'Arc-frisyre. Kattefrisyre var en hårfasong. Kanskje hadde du en postisj og fikk til en lekker lokkettopp eller fransk vaske-kone med valker på sidene. Fletter, hestehale, korketrekke, pasjehår, knute i nakken og ikke å forglemme Grorudpalma. Afro og diverse punkefrisyre var både for menn og kvinner. Gutta kunne gjerne ha både sleik og dårelukk. Absolutt ikke hentesveis. Da var det bedre med barbus eller helt Yul Brynner. En tupé kunne være til god hjelp. Hanekam- eller mohawk-frisyre er ikke for alle. Hockeysveis og crew cut for mange flere.

Grorudpalme

Hockeysveis

Korketrekkerkrøller

Elvis-sleik

Hestehale og pannelugg

Fotoutstilling 15. og 16. oktober

Også i år følger vi opp tradisjonen med å lage fotoutstilling. Den går av stabelen midt i oktober, og åpningstidene blir lørdag 15. og søndag 16., begge dager mellom 12 og 16. Konseptet kjenner dere fra før, og utstillingslokalet er det samme, Vålerenga kirkes menighetssal.

Vi kan nevne noen av de temaene vi har bestemt oss for å jobbe med denne gangen:

- Branner på Vålerenga
- Gamle kart
- Butikker, kiosker, bensinstasjoner og bedrifter
- FØR/NÅ-bilder
- VIF's baner og spillesteder
- Jordal Amfi
- Galgeberg 3 – 80 år
- Idrettslaget SOTA
- Etterstad – 70 år som en del av byen
- Kalender 2017

Flere av medlemmene har meldt fra at de vil være med å jobbe med de forskjellige temaene. Er det noen av dere som har lyst til å være med på forberedelser eller gjennomføring av utstillinga?

Har dere forslag om ting og bilder som vi kan bruke, så si gjerne fra. Noen er allerede i gang med forberedelsene, og etter sommerferien setter vi i gang for fullt. De to dagene før utstillinga, kommer vi til å jobbe med montering og oppsetting av det vi skal ha med. På utstillingsdagene trenger vi også hjelp til forskjellige ting.

Si fra hvis du kan tenke deg å være med til oss i styret. Dette er en fin anledning til å bli enda bedre kjent med andre som har felles interesse: Vålerenga.

Hilsen styret

Kampen historielag gir ut bok

Vi har fått en henvendelse fra våre venner i Kampen historielag. De er nå 30 år og har et sterkt ønske om å gi ut bok om Kampen. Det er noen år siden vi gjorde det samme, og vi vet hvor mye frivillig innsats og penger som skal til for å få ut bok. Det er helt sikkert mange av dere som synes Kampens historie også er interessant. Vi vil derfor støtte dem i deres arbeid med bokproduksjonen og sender herved ut dette varselet om å forhåndsbestille boka.

For dere som allerede har fått denne henvendelsen på e-post, ber vi om at dere ser bort fra denne omtalen.

Send melding til post@kampenhistorielag.no eller ring 995 79 154. Du får den for kr. 300,-.

KLASSEBILDE

7. og 1963/64 med Bente Borch

I forrige medlemsblad hadde vi med et klassebilde hvor vi etterlyste navnene. Det tok ikke lang tid fra utsendelsen til vi fikk svar fra en av jentene på bildet, Ellen Schilling, og hun husker de fleste.

Bakerste rekke fra venstre:

Mona Døhlen, Åshild Sørheim, Else-Mari Brekke, Hanne G., Una Svabo, Berit Wiik og Solbjørg Solbakken.

Midterste rekke:

Sofie ?, Edith Sommerfeldt, Lisbeth Wold, ??(kom fra Sverige), Kirsten Grønsberg, Sidsel ?, Inger Torkildson og Elisabeth Eitvedt.

Foran:

Evvy Sæterhagen, Liv Hove, Ellen Schilling, Anne Marie ?, Grethe Nilsen, Berit Knutsen og Vigdis Knutsen.

KLASSEBILDE

Denne gangen har vi valgt et klassebildet fra våren 1960. Elevene på bildet gikk i klasse 1 AF skoleåret 1959 til 1960 og klasseforstander var frøken Elisabeth Larsen (gift Rød). Hun er for øvrig datter av daværende sogneprest Asbjørn Eigil Larsen i Vålerenga kirke.

Bildet er tatt i Vålerengparken, og dette er en fellesklasse med både gutter og jenter. Det var kun elever fra Vålerenga, og flere

sluttet på Vålerenga skole i løpet av folkeskolen, som det den gang het. Årsaken var sannsynligvis at familiene flyttet ut og fikk ny bolig i de mange drabantbyene som vokste frem. Gikk du selv i denne klassen, eller kanskje du kjenner igjen noen på bildet? Dersom du har informasjon om klassebildet, ønsker Vålerenga historielag å få tilbakemelding fra deg.

Bilde er utlånt av Svein B. Østreng.

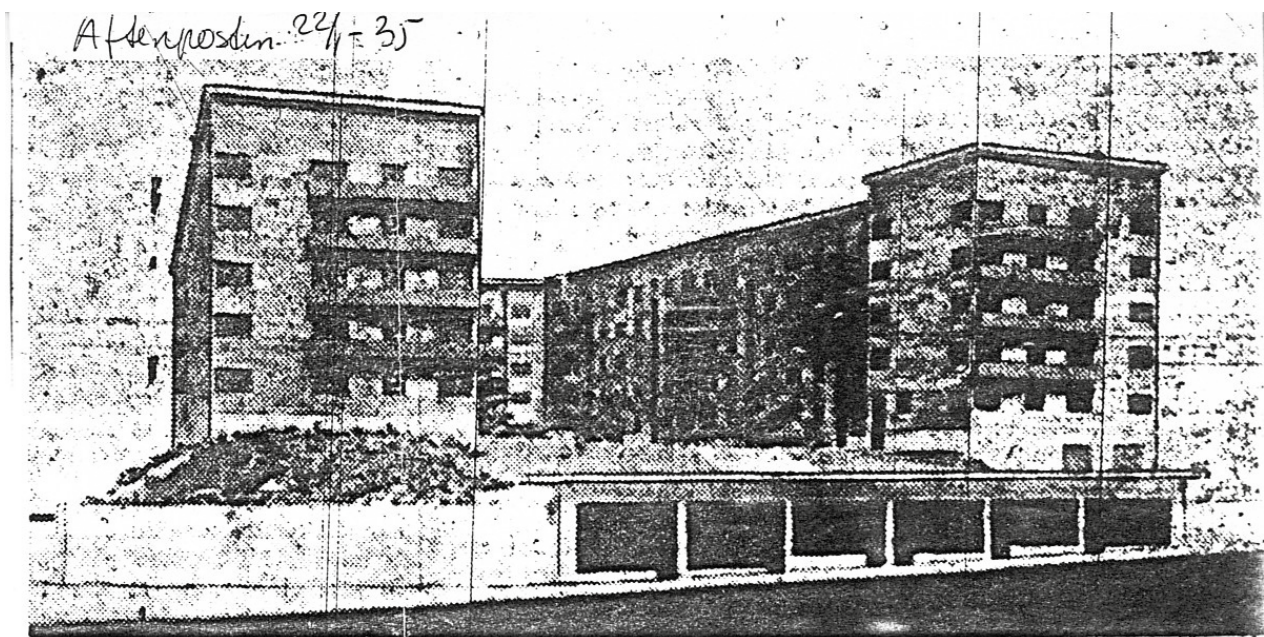
Elevene vi har navn på er:

Øverste fra venstre: 1. Anita Lindrup 2. Svein B. Østreng 3. ? 4. Frank Oen 5. Marianne ? 6. ? 7. Grete Skau 8. ? 9. Rikard ?

Midten fra venstre: 1. Bjørn Libakk 2. Grete Larsen 3. Terje Nilsen 4. Gunnar Jensen 5. Håvard Eriksen 6. Ulla ? 7. Kari Juliussen 8. Sissel Bjørnset 9. ? 10. Sigrun ? 11. Karin Andersen ?

Foran fra venstre: 1. Roger ? 2. Lasse Sundby 3. ? 4. Irene Nygård 5. Johnny Vaaga 6. Åge Pedersen 7. Ruth ?

Arkitekt Fr. Rojahn's modell, av nybygget.

178 leiligheter avløser gamle rønner.

Store byggeplaner på Justis plass

22/1-1935

Til Oslo bygningsråd er innkommet anmeldelse på et stort bygningskompleks på Justisplassen på Vålerengen. Det er Oslo og Omegns Bolig- og Sparelag som her har planlagt et stort kompleks, bygget etter tegninger av arkitekt Fr. Rojahn. Vi gjengir fotografi av modellen av det nye kompleks som blir bygget i hesteskoform.

Det opføres i fem etager med loft; på grunn av terrengforholdene får blokken seks etager mot St. Hallvards gate. I første etage innredes en rekke butikker, ellers inn-

redes hele blokken til leiligheter, ialt 178. Leilighetene som alle får bad, blir på 1, 2 og 3 værelser og kjøkken. Bygningen får centralvarme, centralvaskeri og søppelforbrenning. Den opføres av mur med jernbetong og etageskiller.

Tomten som er planlagt bebygget ligger på tomten av Justisplassen og

tilhører Oslo kommune. Boligråd har tidligere anbefalt at selskapet får feste på tomten hvor det nå ligger noen gamle rønner.

Det søkes om kommunal garanti for bygget, likesom man også søker om at kommunen overtar tredjeprioritet i anlegget.

23. mai 1936.

Stor brand på Vålerengen i natt.

Danmarksgaten 48 herje av ild. 2. etasje helt ødelagt

Ved midnattstid begynte det å brenne i 2. etasje i Danmarksgaten 48, en 12 etasjes leilighetsbygning. Folkene var gått til køys men merket røyk. Det brøt ut i entreen og folkene kom seg straks ut og slo alarm.

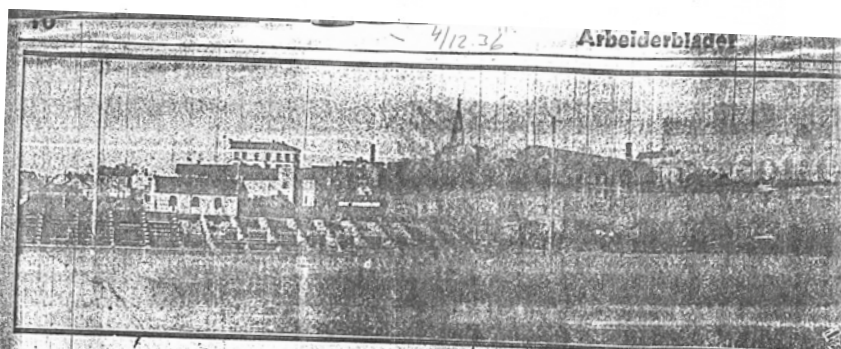
Ved brandvesenets ankomst stod hele annen etasje i full brand og flammene slo ut gjennom vinduene og over taket. Ilden utviklet seg raskt og var meget høy.

Det blev lagt ut en slange fra gaten og en fra gårdeplassen og etter et kvarters arbeid var ilden dempet. Da var imidlertid hele annen etasje forsvunnet og alt innbo ødelagt. Ilden hadde også slått igjennom til loftet.

Efterlukningen blev langvarig. Husene i strøket er nemlig fylt med sag- og høvflis i mellomveger og et beboer og alt dette måtte ned.

Årsaken til branden er ennå ukjent på det rene. Man har drevet med pumpling i leiligheten og der var det og malvarer. Selvankendelse er det for mulig. Det begynte å brenne på siden av et klekkert hvor det lå en i med kler. Assuransen var ukjent inn med kler.

Gården eies av typograf Joh. Wi to som bodde i leiligheten hvor branden opstod.

Jordal blir Skandinavias første idrettskombinat!

Tribuneanlegget ferdig til neste år. - Arbeidet med Østkantbadet skal påbegynnes til våren.

SPORTSHALLEN vil gi 2000 tilskuerplasser ved allelekstevner og 600 tilskuerplasser ved gymnastikk- og fennisarrangementer.

Den plan for utformning av Jordal-Idrettshallen - slik som 5-års planen forutsetter - De 4 tennisbaner som er planlagt bak

Vi bringer overfor et bilde av idrettshallen mellom Jordal Idrettshall og Jordal Idrettshall, som etter de nye planer for Jordal skal ruses og gi plass til tennisbaner og den kombinerte tennis og hockey-arena og val av plassering.

Idrettshallen som er avlagt i kommunen idrettshallen til 4-6 sine nye gårder her. De nyvandre i klubbhuset er forlengst avlagt. Her vil man også i en sportsball for gymnastikk, atletikk og innebandy tennis 20 x 40 meter stor. Der vil sportsball vil gi plass til ca. 2000 tilskuere ved allelekstevner og 600 tilskuere ved gymnastikkarrangementer og fennisarrangementer. Ved siden av idrettshallen vil det bli bygget en ny gårdshus for idrettshallen - er de underbygget med idrettshallen - er de videre planlagt lokale for administrasjon, skyting, og i syd (mot Oslo-bygget) er det planlagt et felles-avmøtningssentrum til folkethuset.

Velkommen til
MEDLEMSMØTE 6. SEPTEMBER
kl. 19:00 i menighetssalen Vålerenga kirke

FILMKVELD!

Denne gangen blir det filmkveld på medlemsmøtet. Forrige gang vi viste film, ble det veldig vellykket og mange møtte opp. Filmene vi skal vise denne gangen får bli en hemmelighet.

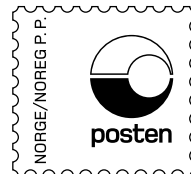
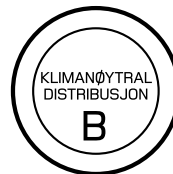
En ting kan vi røpe: Det blir filmer fra Vålerenga.

Etterpå blir det kaffe og vafler for salg slik vi pleier. Betaling med kontanter eller VIPPS.

Også denne gangen er vi glade hvis de som har mulighet, kan ta med seg en stol fra gangen inn i salen når de kommer og sette den tilbake når de går. Takkl!

Avsender/Retur:

VÅLERENGA HISTORIELAG
Hedmarksgata 2
0658 Oslo

MER GAMMELT ENN NYTT

Årgang 19 - nr. 1/2016
ISSN 1890-9094

Informasjonsblad for
VÅLERENGA HISTORIELAG

epost@valerenga.org

Bankkonto: 0530 04 78222

Leder

Even Haugseth

Nesteder

Haide S. Østreng

Kasserer

Gro Shakesby

Sekretær

Håkon Olav Harald Engh

Styremedlem

Bjørn Granlund

Varamedlemmer

Bjørn Arild Gjerdalen

Wenche Ekstrøm

Reiner Schaufler

Kalendergruppe

Anne Teppen

976 18 464

ateppen@live.no

Fotoutstillingsgruppe

Even Haugseth

938 01 902

leder@valerenga.org

Fotogruppe

Fotografering, innsamling og
avfotografering av bilder:

Bjørn Granlund

901 80 290

foto@valerenga.org

Idrettsgruppe

Om bydelens idrettsmiljø

Bjørn Arild Gjerdalen

909 19 250

bjorn@grandhotell.net

Medlemsavisa

Reiner Schaufler

930 51 784

reiner.schaufler@gmail.com

Arrangementskalender høsten 2016:

Filmkveld tirsdag 6. september kl. 19.00 - se side 15

Fotoutstilling 15. og 16. oktober - se side 11

Salgstorget

Bestilling: foto@valerenga.org eller tlf. 901 80 290

- **Historielagets pin**
Kr. 50,- + porto
- **VIF-bok Heia Vål'enga!**
Kr. 450,- + porto
- **VIF jubileums-CD med 42 låter 1973-2012 inkl. jubileumslåta "Stolthet, respekt og kjærlighet" av Trond Ingebretsen**
Kr. 199,- + porto

Vålerenga historielag på nett:

valerenga.org

www.facebook.com/valerenga.historielag

Så enkelt er det støtte Vålerenga historielag

Hvis du tipper, spiller lotto eller
joker og vil gi overskuddsandelen
(5% av tippebeløpet, ikke evt.
premie) til Vålerenga Historielag.
Klipp ut og ta med kortet og vis
det til tippekommisjonæren.

Takk for støtten!

**GRASROT
ANDELEN**
NORSK TIPPING

32774890364462